

Повх Ольга – магістрантка факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор **Дмитро Пріма**

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізовано феномен творчих здібностей як предмету наукових досліджень. Творчі здібності потрактовано як здатність людини проявляти оригінальність, нестандартне мислення та креативність у розв'язанні завдань, створенні ідей, мистецтві чи інших сферах діяльності.

Ключові слова: активність, здібності, креативність, творчість, творча діяльність, творчі здібності.

Уважається, що здібності – це індивідуальні особливості особистості, які є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного роду діяльності, які не зводяться тільки до накопичення знань, умінь і навичок, позаяк вони виявляються у швидкості, глибині, міцності та тривалості оволодіння засобами і прийомами діяльності.

У психології здібності трактуються як «...комплексне синтетичне утворення, що містить у собі низку задатків, без наявності яких у людини не було б здатності до тієї чи іншої діяльності, та властивостей, котрі проявляються виключно під час здійснення організованої певним способом діяльності» [1].

За твердженням учених (Г. Костюк, С. Рубінштейн та ін.), в освітньому процесі здібності виступають і як умова, і як результат навчальної діяльності. Як умова, вони забезпечують оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Людина, засвоюючи їх під час навчання, формує якості особистості, які необхідні для успішного виконання цієї діяльності, отже, формує і свої здібності в ній [1].

Під здібностями, за твердженням Б. Теплова, розглядаються певні індивідуально-психологічні риси, які дозволяють відрізнити людей один від одного, зумовлюють ефективність здійснення діяльності або низки дій, котрі не зводяться до наявного запасу знань, умінь і навичок, але зумовлюють простоту і швидке оволодіння новітніми прийомами і способами діяльності [1].

До розробки проблем, пов'язаних із розвитком здібностей, слід віднести й проблему розвитку творчих здібностей. Звертаємо увагу на те, що над проблемою розвитку творчих здібностей особистості працювали вітчизняні педагоги Б. Асаф'єв, П. Блонський, Н. Гродзенська, Д. Кабалевський, Г. Рогаль, М. Румер, Н. Сац, В. Шацька, С. Шацький, Б. Яворський та ін.

Очевидно, що феномен «творчі здібності» тісно пов'язаний із поняттями «творчість», «творча діяльність».

Щодо поняття «творчість», то в умовах повсякдення воно характеризується як ініціатива або діяльність у галузі мистецтва; проєктування, створення, виробництво і розроблення нових проєктів; наукове

пізнання та мислення в його вищій формі, яке проявляється в уяві, що виходить за межі того, що необхідно для вирішення труднощів за допомогою вже відомих та ще невідомих засобів і є провідною вимогою ініціативи та вправності.

Згідно з філософським енциклопедичним словником пропонується таке трактування: «Творчість – це результативна діяльність в умовах свободи та відродження, за якої відбувається заміна зовнішньої детермінації людської активності на внутрішню самовизначеність. Складові творчості властиві людській діяльності загалом, однак як окремому виду діяльності їй притаманне створення абсолютно нових результатів» [2, с. 630].

В українському педагогічному словнику С. Гончаренка творчість визначається як результативна людська діяльність, спроможна утворювати високоякісні новітні духовні й матеріальні цінності, які мають суспільну значущість. Сприяння розвитку творчості виступає однією з важливих умов культурно-суспільного прогресу та освіченості людини. Саме тому слід на всіх рівнях школи (початкова, середня, вища) активно сприяти формуванню якомога більш різнобічних, глибинних та стійких комплексів знань в учнів, посилювати їхню самостійну активність, сприяти розвитку сталих творчих зацікавлень, цільової спрямованості творчого пошуку, наполегливості та вміння розв'язувати творчі завдання [3].

Існує думка, що творчість – це активність індивіда, націлена на створення новітніх духовних або матеріальних цінностей, які раніше не існували (наприклад, нові художні твори, винаходи, академічні відкриття, інженерні, виробничі, організаторські (управлінські) новації). Неодмінними складниками творчості виступають уява і фантазія, ментальний вміст яких проявляється у розробленні образу кінцевого продукту (результату творчої діяльності).

Під творчою діяльністю розуміється така діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове – будь це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або відчуття, нове, що відображає відношення до дійсності.

Якщо уважно розглянути поведінку людини, її діяльність у будь-якій галузі, то можна виділити два основні види вчинків. Одні дії людини можна назвати відтворюючими або репродуктивними. Такий вид діяльності тісно пов'язаний з пам'яттю і його суть полягає в тому, що людина відтворює або повторює вже раніше створені і вироблені прийоми поведінки і дії.

Окрім репродуктивної діяльності в поведінці людини присутня творча діяльність, результатом якої є не відтворення вражень, що були в її досвіді, або дій, а створення нових образів або дій. В основі цього виду діяльності лежать творчі здібності.

Отже, у загальному вигляді є підстави визначити творчі здібності як індивідуально-особистісні якості людини, що визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду [4, с. 204].

Як зазначається у сучасному психолого-педагогічному словнику, творчість, згідно з філософською концепцією творчості А. Бергсона, представлений у праці «Творча еволюція», характеризується як універсальний процес народження, зростання та дозрівання у природі, а також у сфері свідомості, де виникають нові образи і переживання. Згідно з цією теорією, творчість має різноманітні види, позаяк вона може бути виробничо-технічною, винахідницькою, науковою, політичною, організаторською, філософською, художньою, міфологічною, релігійною, повсякденно-побутовою тощо, відповідно до різних практичних і духовних сфер діяльності [5].

Таким чином, узагальнюючи викладене, є підстави стверджувати, що творчі здібності є одним з ключових аспектів людської природи. Це здатність людини проявляти оригінальність, нестандартне мислення та креативність у розв'язанні завдань, створенні ідей, мистецтві чи інших сферах діяльності. Вони дозволяють виражати себе, знаходити нові підходи до проблем, творити щось нове й унікальне та розробляти унікальні концепції, які можуть мати практичне застосування або естетичну цінність.

Джерела та література

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Абрис, 2002. 751 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
4. Лазарєв М. О. Основи педагогічної творчості : Навч. посібник для пед. ін-т. Суми : ВВП «Мрія» – ЛТД, 1995. 204 с.
5. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапар. Переяслав-Хмельницький 2016. 473 с. URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2580/Словник.pdf?sequence=1&isAllowed=y>